

A. Stein

No. 4.81

ENKELE STRUCTURELE ASPECTEN
VAN DE OPENGRONDSBLOEMENTEELT

Juli 1978

L26
481B

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Tuinbouw

311208

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
1. INLEIDING	7
1.1 Arealen en bedrijven	7
1.2 Bedrijfstypering	8
1.3 Bedrijfsomvang en specialisatiegraad	9
1.4 Doel van het onderzoek	12
1.5 De enquête	12
2. SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN	13
2.1 De bedrijven	13
2.2 De opengrondsbloemeteelt	16
2.3 Afzet	18
2.4 Sociale aspecten	19
3. GEGEVENS PER AFZONDERLIJKE GROEP/GEBIED	21
3.1 Het gebied Aalsmeer	21
3.2 De bollenstreek	22
3.3 Het gebied "de Venen"	24
3.4 Overig Nederland	26
3.5 Niet agrariërs	29
Bijlagen	31

Woord vooraf

De teelt van bloemisterijgewassen in de volle grond vormt een produktierichting waarvan, in tegenstelling tot de glasproduktie, in feite zeer weinig bekend is.

Om enigszins in deze leemte te voorzien zijn door middel van een enquête een aantal gegevens betreffende de opengrondsbloementeelt verzameld en vervolgens bewerkt. De resultaten van deze bewerking zijn in voorliggende publikatie samengevat.

Het onderzoek is vooral het werk van de heer A. Stein van de afdeling Tuinbouw; de enquête werd uitgevoerd door personeel van de STULM.

De Adj.-Directeur,

(J. de Veer)

Den Haag, juli 1978

1. Inleiding

1.1 Arealen en bedrijven

Van de teelt van bloemisterijgewassen in de open grond in Nederland, is slechts weinig bekend. De jaarlijks mei-inventarisatie van het CBS geeft enige informatie over het areaal en het aantal bedrijven met deze produktierichting. Het gaat, landelijk gezien, om een oppervlakte van rond 1000 ha. Sinds 1965 heeft zich in dit areaal weinig ontwikkeling voorgedaan, zulks in tegenstelling tot het areaal bloemisterijgewassen (incl. pot- en perkplanten) onder glas (tabel 1.1).

Tabel 1.1 Arealen en aantal bedrijven met bloemisterijgewassen

	Onder glas				In de open grond			
	ha	%	Aant. bedr.	%	ha	%	Aant. bedr.	%
1965	901	100	6729	100	1033	100	5854	100
1970	1634	182	7087	105	885	86	4001	68
1973 1)	2533	281	7959	118	917	89	3443	59
1974 1)	2821	313	8237	123	982	95	3356	57
1975 1)	3060	340	8352	124	1059	103	3378	58
1976 1)	3241	360	8249	123	1007	97	3226	55
1977 1) 2)	3295	366	7946	118	1012	98	2954	50

1) Excl. bedrijven minder dan 10 sbe.

2) Voorlopige cijfers.

Bron: CBS.

De krachtige uitbreiding van de bloemisterij onder glas ging tot 1975 gepaard met een toename van het aantal bedrijven. Het aantal bedrijven met opengrondsbloemeteelt daarentegen, verminderde gedurende de gehele beschouwde periode aanzienlijk, vooral in de periode 1965-1970. In beide sectoren trad een toename op van de gemiddelde bedrijfsoppervlakte bloemisterij onder glas, resp. in de open grond.

Uit bijlage I blijkt dat veruit de grootste oppervlakten en het grootste aantal bedrijven met opengrondsbloemeteelt worden aangetroffen in de provincies Zuid- en Noord-Holland; 74% van het totale areaal en 65% van het aantal bedrijven (1976). De gemiddel-

delde oppervlakte per bedrijf is er ook het grootst. Binnen deze provincies zijn de gebieden Aalsmeer e.o., de Bollenstreek (incl. Rijnsburg) en de Veenstreek van overwegend belang.

In het Zuidhollands Glasdistrict is er naar verhouding weinig bloemeteelt in de open grond, overigens wel op een groot aantal bedrijven (tabel 1.2).

Tabel 1.2 Opengrondsbloemeteelt, oppervlakte en aantal bedrijven in 1976

Landbouwgebied	Oppervlakte ha	Aantal bedrijven
Westland 1)	29,30	206
Delf- en Schieland 1)	8,95	43
Bollenstreek	255,36	641
<u>De Venen</u>	<u>122,10</u>	<u>375</u>
Prov. Zuid-Holland	486,10	1474
Haarlemmermeer en IJ-polders	36,10	104
Aalsmeer	119,56	219
<u>Amstelland</u>	<u>16,32</u>	<u>53</u>
Prov. Noord-Holland	261,80	622
Nederland totaal	1006,90	3226

1) De landbouwgebieden Westland en Delf- en Schieland vormen te zamen een groot deel van het z.g. Zuidhollands Glasdistrict.

1.2 Bedrijfstypering

Op basis van de landbouwtelling 1975 is een nader onderzoek uitgevoerd naar de typering van de bedrijven met opengrondsbloemeteelt. Daarbij is gebruik gemaakt van de VAT-typering, die gebaseerd is op verhoudingen in SBE tussen de verschillende productierichtingen binnen het bedrijf. Enkele resultaten zijn samengeesteld in de tabellen 1.3 en 1.4.

Het blijkt dat ruim de helft van de hoofdberoepsbedrijven met opengrondsbloemeteelt tot de glasbloemenbedrijven behoort, ongeveer 5% behoort tot glasgroentenbedrijven en een kleine 10% tot de groep bloembollenbedrijven. Opvallend is echter het grote aantal "niet nader in te delen bedrijven" (VAT-type 27 en 33), hetgeen erop wijst dat deze bedrijven niet in sterke mate zijn gerealiseerd.

Tabel 1.3 Bedrijven met opengrondsbloementeeit ingedeeld volgens de VAT-typering

VAT-type	Aantal bedrijven		Areaal o.gr.bloementeeit (ha)	
	hoofd-beroep agrar.	hoofd-beroep niet-agr.	hoofd-beroep agrar.	hoofd-beroep niet-agr.
Glasgroentebedr. 22	148	7	21	1
Glasbloemenbedr. 23	1517	196	391	31
Niet nader in te delen glasbedr. 24	111	9	23	2
Bloembollenbedr. 26	266	9	67	1
Niet nader in te delen bedrijven met 1-jarige o.gr.teelten 27	374	122	267	44
Niet nader in te delen Overige tuinbouwbedrijven 33	322	118	152	27
Overige	115	64	22	9
Totaal	2853	525	943	115

Van de hoofdberoepsbedrijven is ongeveer 60% gelegen in de specifieke tuinbouwcentra: Zuidhollands Glasdistrict, Bollenstreek, Kennemerland en Noordelijk zandgebied, de Venen en Aalsmeer e.o.

1.3 Bedrijfsomvang en specialisatiegraad

Bedrijven met opengrondsbloementeeit zijn in overwegende mate van geringe omvang. Van de hoofdberoepsbedrijven is ongeveer de helft kleiner dan 120 SBE, en ongeveer een vierde heeft een omvang tussen 120 en 180 SBE. Per gebied geeft tabel 1.4 dienaangaande nader inzicht.

De plaats die de opengrondsbloementeeit op de bedrijven inneemt, is in het algemeen bescheiden; op 53% van de hoofdberoepsbedrijven is deze teelt voor minder dan 10% bepalend voor de totale bedrijfsomvang, bij de niet-agrariërs is dit op 40% van de bedrijven het geval (tabel 1.5).

In het algemeen kan worden gesteld dat naarmate de bedrijven geringer van omvang zijn, de specialisatie op bloementeeit in de open grond sterker is. Zeer duidelijk blijkt dit bij de niet-agrariërs.

Bij de hoofdberoepsbedrijven is slechts 7% in hoofdzaak op opengrondsbloementeeit gericht, bij de niet-agrariërs 19%.

Tabel 1.4 Proc.verdeling van het aantal bedrijven met opengrondsbloementeelt naar omvangsklasse (SBE) per gebied

Gebied	Aantal bedrijven	SBE-klasse					
		tot 60	60-120	120-180	180-240	240-360	360 e.m.
Hoofdberoep agrarisch							
Aalsmeer e.o. 1)	378	16	24	22	15	11	12
Bollenstreek 2)	688	22	39	23	8	6	2
de Venen 3)	383	11	43	28	7	6	5
Z.H.Glasdistrict	267	8	16	28	22	19	7
Zand N.-Holland 4)	48	44	29	15	8	2	2
Overige	1096	19	29	24	12	9	7
Hoofdberoep niet-agr.	525	68	15	8	4	2	3
Totaal	3378	25	29	22	10	8	6

- 1) Landbouwgebieden Aalsmeer, Amstelland en Haarlemmermeer en IJ-polders.
- 2) " " Zuidelijke bloembollenstreek en Kennemerland Zuid.
- 3) " " de Veenstreek (Zuidholland) - Ronde Venen (Utrecht).
- 4) " " Kennemerland Noord, Land van Zijpe en Amsteldiepolders.

Tabel 1.5 Proc. verdeling van het aantal bedrijven met opengrondsbloemeteelt naar omvangsklasse, per specialisatiegraad

Hoofdberoep agrariŝch	Totaal aantal bedrijven	SBE-klasse						
		Tot 60	60-120	120-180	180-240	240-360	360 e.m.	
Specialisatie op opengronds- bloemeteelt in %								
tot 10	1508 (53%)	8	27	28	15	13	9	
10 - 20	585 (20%)	20	38	26	8	5	3	
20 - 30	303 (11%)	20	40	21	11	5	3	
30 - 50	261 (9%)	41	35	14	5	4	1	
meer dan 50	196 (7%)	51	34	9	3	2	1	
Totaal	2853(100%)	18	31	24	12	9	6	
Hoofdberoep niet-agrariŝch								
Specialisatie op opengronds- bloemeteelt in %								
tot 10	210 (40%)	51	18	14	7	4	6	
10 - 20	97 (19%)	68	18	7	4	2	1	
20 - 30	59 (11%)	86	5	3	3	2	1	
30 - 50	61 (11%)	75	18	5	2	-	-	
meer dan 50	98 (19%)	86	12	1	-	-	1	
Totaal	525 (100%)	68	15	8	4	2	3	

1.4 Doel van het onderzoek

Het uitgevoerde onderzoek heeft o.m. als doel gehad een globaal antwoord te verkrijgen op de volgende vragen.

- a. Welke gewassen (of gewasgroepen) omvat het landelijke areaal opengrondsbloementeel, en welke regionale verschillen zijn er.
- b. Op welke wijze kunnen de bedrijven met opengrondsbloementeel worden getypeerd; welke combinaties met andere gewassen komen voor.
- c. Wat is de totale produktiewaarde en die per regio van de opengrondsbloementeel.
- d. Op welke wijze vindt de afzet van de produkten plaats.

Om deze vragen te beantwoorden is een enquête gehouden bij, via een steekproef gekozen bedrijven met opengrondsbloementeel. (Bijlage 2). Alleen de hoofdberoepsbedrijven met minstens 5 are opengrondsbloementeel werden in het onderzoek betrokken. Bij de nevenbberoepsbedrijven is deze beperking niet aangehouden, doch hier zijn de bedrijven met meer dan 300 SBE buiten beschouwing gebleven (voornamelijk instellingen, plantsoendiensten, e.d.).

De steekproef omvatte 350 bedrijven waarvan er 117 bij nader inzien niet aan de gestelde criteria voldeden, waarvan 70 geen of minder dan 5 are opengrondsbloementeel bleken te hebben.

1.5 De enquête

De vragen die bij de enquête zijn gesteld hadden in hoofdzaak betrekking op de volgende punten:

- het bedrijf (teeltoppervlakte, groepen van gewassen);
- de opengrondsbloementeel (welke gewassen; oppervlakte, geldopbrengsten, wijze van afzet);
- de ondernemer (hoofdberoep, leeftijd, opvolgingssituaties);
- de arbeidsvoorziening.

2. Samenvatting van de resultaten

2.1 De bedrijven

2.1.1 Teeltplan en bedrijfstypen

De bedrijven waar de teelt van opengrondsbloementeelt voorkomt zijn, op een enkele uitzondering na, alle gespecialiseerde tuinbouwbedrijven.

Tabel 2.1 geeft een beeld van de groepen tuinbouwgewassen.

Tabel 2.1 Oppervlakte (are) geteelde tuinbouwgewassen, gemiddeld per bedrijf

Gebied ¹⁾	Gebieden				Neven-beroeps-bedr.
	1	2	3	4	
Bloemen open grond	68,5	39,0	18,3	31,0	15,4
Bloemist. onder glas	34,8	15,9	28,7	27,1	4,6
w.v. snijbloemen 2)	23,2	3,6	13,5	8,8	0,3
potplanten	4,2	0,1	0,2	2,3	1,8
perkplanten	0,2	-	-	2,8	1,1
overige 3)	7,2	11,9	15,0	9,2	1,4
Groenten onder glas	-	0,3	-	3,9	-
Groenten open grond	2,2	8,0	-	18,7	0,5
Boomkwekerij	12,6	-	1,4	1,1	14,1
Vaste planten	2,8	-	0,4	1,0	2,0
Bloembollen	1,3	42,9	8,1	25,2	0,7
Gemidd. oppervlakte tuinbouwgewassen	122	106	57	108	37

- 1) 1 = Aalsmeer. 2 = bloembollenstreek (incl. Rijnsburg).
 3 = veenstreek (incl. Mijdrecht en Vinkeveen).
 4 = overig Nederland.
- 2) Rozen, anjers, chrysanten.
- 3) Overige snijbloemen en bloemkwekerijgewassen bv. bolbloemen.

In Aalsmeer e.o. (groep 1) is de gemiddelde oppervlakte opengrondsbloemen per bedrijf relatief groot (vooral trekheesters). Ook de oppervlakte glas is er hoog, doch bedraagt gemiddeld toch niet meer dan de helft van de oppervlakte bloementeelt open grond en is geheel gericht op de bloemisterij. De teelt van boomkwekerij-

gewassen is eveneens van betekenis, terwijl ook vaste plantenteelt wordt aangetroffen. In hoofdzaak gaat het hier om de wat kleinere bloemisterijbedrijven met relatief veel open grond 1). De totale oppervlakte opengrondsbloemeteelt bedraagt hier 123 ha.

Hoewel in de bloembollenstreek inclusief Rijnsburg (groep 2) de bollenteelt op de bedrijven hoofdzaak is, is de oppervlakte opengrondsbloemeteelt per bedrijf slechts weinig kleiner dan die van de bollenteelt. De opengrondsbloemeteelt bestaat voor een belangrijk deel uit bolgewassen. Opvallend is de nog relatief grote glasoppervlakte, bijna geheel bestemd voor bloemisterijproductie, en wel in hoofdzaak broeierij van bolbloemen. De totale oppervlakte opengrondsbloemeteelt in dit gebied bedroeg 173 ha.

In de Veenstreek, inclusief Mijdrecht en Vinkeveen, (groep 3) zijn, evenals in Aalsmeer, overwegend gespecialiseerde bloemisterijbedrijven, doch kleiner van omvang. De oppervlakte opengrondsbloemen (geen trekheesters) is veel en de glasoppervlakte enigszins kleiner dan in Aalsmeer. Meer dan de helft van de glasoppervlakte is bestemd voor broeierij van bolbloemen. De teelt van boomkwekerijgewassen en vaste planten is van minder betekenis dan in de voorgaande gebieden. De totale oppervlakte opengrondsbloemeteelt in deze groep bedroeg 63 ha.

Van de bedrijven die buiten de eerder genoemde centra zijn gelegen, (groep 4) komt ongeveer 40% voor in de provincies Zuid- en Noord-Holland en Utrecht. Deze bedrijven hebben een meer gevarieerd teeltplan dan die in de met name genoemde gebieden. De groenteteelt in de open grond is hier van betekenis, evenals de bollenteelt (Kennemerland). De oppervlakte per bedrijf opengrondsbloemeteelt is kleiner dan in Aalsmeer en de Bollenstreek doch groter dan in de Venen. Het totale areaal opengrondsbloemeteelt bedroeg 270 ha. Op twee van de drie bedrijven is bloemeteelt hoofdzaak, in een kleine 20% geldt dit voor groenteteelt. Ruim 10% van de bedrijven in deze groep heeft nevenactiviteiten zoals bloemenhandel, tuinaanleg en -onderhoud en tuincentra.

Op de bedrijven waarvan het bedrijfshoofd een niet-agrarisch hoofdberoep uitoefent, is de gemiddelde oppervlakte tuinbouwgewassen veel geringer dan op de hoofdberoepsbedrijven. Op ongeveer een vierde van deze bedrijven is de oppervlakte bloemeteelt in de open grond kleiner dan 5 are (gemiddeld 2,8) en is er enige glas-

1) Zie in dit verband ook:

Bedrijfseconomische aspecten van de teelt van seringen,
LEI-Publikatie 4.66.

Bedrijfseconomische aspecten van de teelt van forsythia,
LEI-MEDEDELINGEN 147.

Bedrijfseconomische aspecten van de teelt van Prunus triloba,
LEI-Mededelingen 152.

teelt van pot- en perkplanten, doch geen andere vormen van tuinbouw. Dit zijn dus duidelijk bloemist-winkeliers en hoveniersbedrijven.

Het resterende deel heeft 5 are of meer opengrondsbloementeelt (gemiddeld 19,3 are), met daarnaast enig glas (gemiddeld 3,9 are), boomkwekerij en vaste plantenteelt.

De totale oppervlakte opengrondsbloementeelt in deze groep bedrijven bedroeg slechts 29 ha.

2.1.2 Bedrijfsomvang

Uit tabel 2.2 blijkt dat vooral op de wat kleinere bedrijven de opengrondsbloementeelt wordt uitgeoefend. Van het aantal bedrijven is 54% kleiner dan 120 SBE. Van de nevenberoepsbedrijven was dit percentage zelfs 72.

Wat bedrijfsomvang betreft vertonen alleen de groepen 1 en 4 een wat grotere spreiding dan de andere groepen.

Tabel 2.2 Aantal bedrijven, in % van de aantallen per gebied, naar bedrijfsomvang

SBE-klasse	Groep	Gebieden				Neven- beroeps- bedr.	Totaal
		1	2	3	4		
tot 60		18	22	6	23	58	23
60 - 120		25	36	42	27	24	31
120 - 180		25	24	34	20	14	23
180 - 240		13	7	7	9	4	9
240 - 360		11	9	9	11	.	9
360 - 480		2	2	2	6	-	3
480 en meer		6	-	-	4	-	2
		100	100	100	100	100	100

2.1.3 Bedrijfsleiding

Gezien de doorgaans geringe omvang van de bedrijven is er in de meeste gevallen een éénhoofdige bedrijfsleiding. Alleen in de bollenstreek (2) komt op meer dan 30% van de bedrijven een meerhoofdige leiding voor (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Aant.bedrijven met één- en meerhoofdige leiding per groep

	Gebieden				Nevenber.bedr.	Totaal
	1	2	3	4		
Eénhoofdige leiding	152	290	270	743	177	1632
Meerhoofdige leiding	49	152	77	127	9	414
	201	442	247	870	186	2046

2.2 De opengrondsbloementeelt

2.2.1 Gewasgroepen en teelten

De opengrondsbloementeelt omvat een groot aantal gewassen. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de gewassen die op de geënuquëteerde bedrijven zijn aangetroffen. De oppervlakte van deze gewassen c.q. gewasgroepen, zijn in tabel 2.4 samengevat.

Tabel 2.4 Opp. (in ha) van gewassen en gewasgroepen per gebied

	Gebieden				Nevenbe- roepsbe- drijven	Totaal
	1	2	3	4		
Trekheesters						
w.v. Sering	54,9	-	-	-	-	54,9
Prunus	11,4	-	3,9	-	-	15,3
Forsythia	38,4	-	2,0	51,6	0,6	92,6
Overige	-	-	-	-	-	-
Totaal	104,7	-	5,9	51,6	0,6	162,8
Bol- en knolge- wassen						
w.v. Tulp	0,0	27,5	0,3	10,0	1,5	39,3
Narcis	1,3	27,4	4,6	8,2	0,5	42,0
Gladiool	0,2	36,7	0,7	44,7	5,2	87,5
Iris	-	10,2	6,6	4,0	0,9	21,7
Dahlia	0,2	3,5	-	5,7	1,4	10,8
Overige	0,3	7,0	9,4	5,3	0,3	22,3
Totaal	2,0	112,3	21,6	77,9	9,8	223,6
Zaai- en poot- gewassen						
w.v. Chrysant	7,2	18,1	20,6	86,0	13,4	145,3
Aster	0,0	8,3	0,3	0,7	1,1	10,4
Margriet	-	5,1	0,8	-	0,3	6,2
Duizend- schoon	-	4,6	0,9	0,2	1,1	6,8
Statice	1,2	5,3	0,5	-	0,7	7,7
Overige gewassen	7,5	20,8	12,8	53,3	1,7	96,1
Totaal	15,9	62,2	35,9	140,2	18,3	272,5
Totaal generaal	123,5	172,5	63,4	269,7	28,7	658,9

Het blijkt dat ongeveer een vierdedeel van de oppervlakte opengrondsbloementeelt uit trekheesters bestaat, waarvan het eindprodukt zeer overwegend als glasprodukt wordt afgezet. De concentratie van de trekheesterteelt ligt duidelijk in Aalsmeer e.o.

De teelt van bolbloemen in de open grond is vooral geconcentreerd in de bollenstreek, doch is daarnaast ook nog van betekenis in gebied 4 (overig Nederland), waarbij de overheersende positie van de gladiool opvalt. De gladiool blijkt als buitenbloem even belangrijk te zijn als tulp en narcis te zamen.

Van de zaai- en pootgewassen is in alle gebieden de chrysant duidelijk het belangrijkste. In gebied 4 zal het Westland hierbij waarschijnlijk een belangrijke rol spelen, maar de overige gewassen zijn ook niet onbelangrijk. Bijlage 3 geeft aan om welke gewassen het hier gaat.

2.2.2 Spreiding in het aantal gewassen

Tabel 2.5 geeft een beeld van de spreiding in het aantal gewassen dat op de geënteerde bedrijven is aangetroffen.

Tabel 2.5 Aantal bedrijven verdeeld naar aantal gewassen opengrondbloementeelt per gebied

Aantal gewassen	Gebied				Nevenbe- roepsbe- drijven	Totaal
	1	2	3	4		
1	76	139	85	443	97	840
2	85	92	92	284	18	571
3	23	92	62	32	18	227
4	9	46	54	47	9	165
5	4	33	23	32	18	110
5 - 7	4	33	23	-	26	86
7 - 10	-	7	8	32	-	47
10 en meer	-	-	-	-	-	-
Totaal bedrijven	201	442	347	870	186	2046
Gemidd. per bedr.	2,0	2,6	2,9	2,0	2,6	2,4

Op ruim 40% van de bedrijven wordt slechts één opengrondbloementeelt-gewas geteeld, op bijna 30% twee gewassen. In gebied 4 heeft zelfs meer dan de helft van de bedrijven slechts één teelt (chrysanten). De trekheesterbedrijven in Aalsmeer hebben overwegend 2 of 3 gewassen. In de gebieden 2 en 3 is de spreiding het grootst. Op geen enkel bedrijf zijn meer dan tien gewassen aangetroffen.

2.2.3 Geldopbrengsten

Voor zover mogelijk zijn ook de geldopbrengsten van de aangetroffen opengrondsteeften vastgesteld. Deze bleken, ook bij een zelfde gewas, grote spreiding te vertonen, en zijn wellicht niet

altijd volledig betrouwbaar. Evenwel kan worden aangenomen dat deze cijfers, zoals ze in tabel 2.6 zijn weergegeven, als orde van grootte aanvaardbaar zijn.

Tabel 2.6 Geldopbrengsten van de opengrondsbloementeel

	Gebied				Nevenbe- roepsbe- drijven	Totaal
	1	2	3	4		
Aant. bedrijven	201	442	347	870	186	2046
Aant. waarnemingen	496	1228	1003	1835	505	5067
Beteelde opp. (ha)	124	173	63	270	30	658
Gem.opp.per waar- neming (ha)	0,25	0,14	0,06	0,15	0,06	0,13
Geldopbrengsten (x f 1000)	9041	7672	4518	11210	705	33146
Geldopbr. per m2	7,29	4,45	7,13	4,19	2,34	5,04
Excl.trekhees- ters						
Geldopbrengsten (x f 1000)	1165	7672	4373	9870	701	23781
Geldopbr. per m2	5,95	4,45	7,61	4,50	2,38	4,79

In tabel 2.6 zijn de geldopbrengsten ook exclusief trekheesters gegeven omdat, zoals eerder vermeld, het eindprodukt van de trekheesterteelt tot de glasproductie wordt gerekend. Het verschil in geldopbrengsten in- en exclusief trekheesters bedraagt f 9,4 miljoen, een bedrag dat ten naaste bij overeen komt met de veilingomzetten van trekheesters.

De opbrengsten per m2 blijken van gebied tot gebied nogal te verschillen, en zijn duidelijk het laagst op de nevenberoepsbedrijven. Waar relatief veel bolbloementeel voorkomt, blijken de geldopbrengsten per m2 aan de lage kant te zijn; zaai- en pootgewassen tenderen naar hogere geldopbrengsten.

Aannemende dat de steekproefbedrijven representatief zijn voor de totale opengrondsbloementeel, dan kan de totale geldopbrengst voor deze sector op rond f 50 miljoen per jaar worden gesteld, en exclusief trekheesters op een kleine f 40 miljoen.

2.3 Afzet

2.3.1 Wijze van afzet

Ongeveer 80% van de bedrijven verkoopt uitsluitend via de veiling. (Tabel 2.7).

Tabel 2.7 Aantal bedrijven verdeeld naar afzetmethode van open-
grondbloemisterijproducten

Uitsluitend	Gebied				Nevenbe- roepsbe- drijven	Totaal
	1	2	3	4		
Veiling	188	389	347	411	44	1379
Binnenl.handel	-	13	-	9	9	31
Markt	-	-	-	9	9	18
Oarticulier	9	-	-	79	71	159
Totaal	197	402	347	508	133	1587

Uitsluitend afzet aan particulieren blijkt weinig voor te komen, behalve in groep 4 (15%) en op de nevenberoepsbedrijven (53%).

2.3.2 Ligging van de bedrijven t.o.v. plaats van afzet

De meeste bedrijven hebben hun afzet binnen een straal van 5 km. (Tabel 2.8).

Tabel 2.8 Proc. verdeling van het aantal bedrijven naar afstand
tot het punt van afzet

Totaalaantal bedrijven	Gebied				Nevenbe- roepsbe- drijven	Totaal
	1	2	3	4		
Totaalaantal bedrijven	201	442	347	870	186	1046
Afstand						
tot 1 km	9	21	4	29	48	23
1 - 5 km	69	37	40	33	28	38
5 km en meer	22	42	56	38	24	39
% bedr.met af- zet via meer dan één kanaal	4	9	0	42	28	22

In de Veenstreek (gebied 3) zijn alle bedrijven op de veiling georiënteerd. Dit is opmerkelijk omdat juist hier meer dan de helft van de bedrijven op meer dan 5 km van de veiling zijn gelegen.

2.4. Sociale aspecten

2.4.1 Leeftijdsopbouw der bedrijfshoofden

De leeftijdsopbouw van de ondernemers laat per gebied nogal wat verschillen zien (tabel 2.9).

Tabel 2.9 Proc. verdeling van het aantal bedrijven naar leeftijdsklasse ondernemer 1)

Leeftijdsklasse	Gebied				Nevenberoepers
	1	2	3	4	
tot 30 jaar	6	14	9	6	29
30 - 40 jaar	18	24	29	26	5
40 - 50 jaar	29	15	20	33	29
50 - 60 jaar	18	31	29	23	32
60 - 70 jaar	20	8	11	10	5
70 jaar en ouder	9	8	2	2	-
	100	100	100	100	100

1) In gebied 2 zijn van 13 en in gebied 4 van 63 bedrijfshoofden de leeftijden niet bekend.

Het blijkt dat Aalsmeer e.o. (gebied 1) wordt gekenmerkt door een relatief ongunstige leeftijdsopbouw (29% ouder dan 60 jaar). In de nevenberoepsgroep zijn relatief veel bedrijfshoofden jonger dan 30 jaar.

2.4.2 Opvolgingssituatie

De opvolgingssituatie op bedrijven met een oudste bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder, is in tabel 2.10 weergegeven.

Tabel 2.10 Proc. verdeling van het aantal bedrijven met een bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder, naar opvolgingssituatie

Opvolging	Gebied				Nevenbedrijven
	1	2	3	4	
Opvolging verzekerd	66	66	53	46	49
Geen opvolging	34	34	47	54	51
Totaal aantal bedrijven	100	100	100	100	100

Het percentage bedrijven dat, gezien de leeftijd van de bedrijfshoofden, binnen een termijn van 15 jaar, bij gebrek aan eenopvolger zal worden beëindigd, ligt vrij hoog, vooral in de gebieden 3, 4 en 5. Dit zou erop kunnen duiden dat de bedrijfsresultaten in vele gevallen minder gunstig zijn, mede doordat de bedrijven in het algemeen gering van omvang zijn.

3. Gegevens per afzonderlijke groep/gebied

In dit hoofdstuk zijn per onderscheiden groep/gebied de voornaamste gegevens bijeengebracht, voor zover nodig voorzien van een kort commentaar.

3.1 Het gebied Aalsmeer

Tabel 3.1 Bedrijfsstructurele kenmerken

Bedrijfs- omvang in sbe	Aantal bedrij- ven	Oppervlakte bloemisterijgewassen					
		in de open grond			onder glas		
		tot 10 are	10-40 are	40 are e.m.	tot 10 are	10-40 are	40 are e.m.
10- 60	36	4	28	4	31	5	-
60-120	49	13	17	19	4	45	-
120-180	49	9	18	22	9	40	-
180-240	27	9	-	18	-	19	8
240-300	19	-	9	10	-	14	5
300-360	4	-	-	4	-	4	-
360 e.m.	17	4	4	9	-	4	13
	201	37	76	86	44	131	26

Bijna 45% van de bedrijven is kleiner dan 120 sbe, een even-groot percentage heeft 40 are of meer opengrondsbloementeelt. De glasbezetting ligt zeer overwegend in de categorie 10-40 are; slechts op 4 bedrijven komt geen glas voor.

Tabel 3.2 Bedrijven met opengrondsbloementeelt en aantal gewas-sen

Oppervlakte bl.o.gr. (are)	Aantal bedrij- ven	Aantal gewassen opengrondsbloemen				
		1	2	3	4	tot 5
tot 10	54	36	9	-	9	-
10- 20	54	18	22	10	-	4
20- 30	9	-	9	-	-	-
30- 40	4	-	-	4	-	-
40- 50	31	9	18	4	-	-
50-100	27	5	9	9	4	-
tot 100	22	-	22	-	-	-
100 en meer						
	201	68	89	27	13	4

Bijna de helft van de bedrijven heeft twee gewassen en een derde slechts één gewas. Er blijkt geen samenhang tussen de oppervlakte opengrondsbloementeel en het aantal gewassen.

Tabel 3.3 Geldopbrengsten per gewasgroep

Gewasgroep	Aantal waarne- mingen	Opp. in are	Geldopbr. in guldens	
			Totaal x 1000	Per m2
Trekheesters	344	10475	7875	7,52
Bol- en knolgewassen	45	258	128	4,96
Zaai- en pootgewassen	107	3092	1038	5,25
Totaal	496	13825	9041	7,29

De opbrengsten van trekheesters zijn gegeven als een gemiddelde van de totale oppervlakte, dus niet alleen van de oppervlakte in bloei getrokken struiken. Uit de gegevens is naar voren gekomen, dat de oppervlakte niet-trekbare struiken bij Sering en Forsythia groter is dan van de trekbare struiken, hetgeen zou kunnen wijzen op uitbreiding met jong plantmateriaal. Het gemiddelde van de groep wordt gedrukt door de lage opbrengsten van Forsythia, nl. f 4,39 per "trekbare" m2; bij sering en prunus resp. f 26,12 en f 13,75 per m2.

Verder kan van deze groep nog het volgende worden opgemerkt:

- Van de 201 geënquêteerde bedrijfshoofden bleken er 16 te zijn met een nevenberoep naast de bloementeel; in acht van deze gevallen had dit betrekking op handelsactiviteiten.
- Op 49 bedrijven kwam meerhoofdige leiding voor.
- De afzet van de producten loopt bijna uitsluitend over de veiling.

3.2 Het gebied Bollenstreek

Onder de bollenstreek is verstaan het gebied tussen Wassenaar en het Noordzeekanaal. Het omvat dus ook Rijnsburg e.o. en tevens de bedrijven aan de westrand van de Haarlemmermeer waar bloementeel in de open grond voorkomt.

Tabel 3.4 Bedrijfsstructurele kenmerken

Bedrijfs- omvang in sbe	Totaal	Aantallen bedrijven met ... are								
		Tuinbouw o. grond			Tuinbouw o. glas			W.v.Bloemeteelt o. glas		
		tot	10/	40	tot	10/	40	tot	10/	40
		10	40	e.m.	10	40	e.m.	10	40	e.m.
10- 60	98	12	46	40	98	-	-	25	53	20
60-120	158	7	40	111	79	79	-	20	73	65
120-180	106	-	21	85	20	53	33	7	39	60
180-240	33	-	7	26	27	6	-	7	14	12
240-300	33	-	-	33	-	14	19	7	6	20
300-360	7	-	-	7	-	7	-	-	-	7
360 e.m.	7	-	-	7	-	-	7	-	-	7
	442	19	114	309	124	159	59	66	185	191

De bedrijven uit deze groep bestaan voor een groot deel uit bollenbedrijven, vele daarvan met ook glasteelten. De oppervlakte bloemeteelt open grond neemt een groot deel in van de beschikbare oppervlakte open grond. De bedrijven zijn overwegend klein, meer dan de helft is kleiner dan 120 sbe.

De oppervlakte glas per bedrijf bedraagt gemiddeld 1190 m², op 33 bedrijven komt geen glas voor.

Tabel 3.5 Bedrijven met opengrondsbloemeteelt en aantal van deze gewassen

Oppervlakte bl.o.gr. (are)	Aantal bedrij- ven	Aantal gewassen opengrondsbloemen						
		1	2	3	4	5	tot 6	
tot 10	99	66	20	13	-	-	-	
10- 20	86	15	26	32	7	6	-	
20- 30	99	25	20	20	7	7	20	
30- 40	33	-	13	7	13	-	-	
40- 50	33	6	-	7	-	20	-	
50-100	46	-	13	13	7	13	20	
100 en meer	26	7	7	-	6	-	6	
	442	119	99	92	40	46	46	

De spreiding in aantal gewassen blijkt hier veel groter te zijn dan in het gebied Aalsmeer, een vierde van de bedrijven heeft een gewas, een vijfde twee gewassen: 10% van de bedrijven heeft zes en meer gewassen. Naarmate de oppervlakte opengrondsbloemen groter is hebben de bedrijven gemiddeld meer teelten.

Tabel 3.6 Geldopbrengsten per gewasgroep

Gewasgroep	Aantal waarne- mingen	Opp. in ha	Geldopbr. in guldens	
			Totaal x 1000	Per m2
Trekheesters				
Bol- en knolgewassen	396	107,22	3931	3,67
waarvan:				
Gladiool	86	33,04	1504	4,55
Narcis	73	26,72	415	1,55
Tulp	66	26,14	410	1,57
Iris	66	9,64	686	7,11
Dahlia	33	3,45	1082	3,14
Zaai- en pootgewassen	726	55,78	3339	5,99
waarvan:				
Chrysant	158	17,43	982	5,63
Aster	99	7,85	316	4,02
Margriet	106	4,90	329	6,72

De opbrengsten per m2 liggen bij de bol- en knolgewassen lager dan bij de zaai- en pootgewassen. Vooral de opbrengsten bij de narcis en tulp liggen (onwaarschijnlijk?) laag.

Verder kan worden opgemerkt:

- 81% van de geënquêteerden had als hoofdberoep bloementeler, 10% bollenteler. Verder kwamen er enkele groentetelers en landbouwers in de steekproef voor(2%); bij deze bedrijfshoofden werd op het bedrijf geen glas aangetroffen.
- De afzet van de produkten van de bloemisterij is praktisch uitsluitend op de veiling gericht.

3.3 Het gebied "de Venen"

Tot dit gebied zijn gerekend de gemeenten Ter Aar, Alkemade, Leimuiden, Nieuwveen, Rijsaterwoude, Woubrugge en Zevenhoven in het n.o. van de provincie Zuid-Holland en voorts het gebied "de ronde Venen" in de provincie Utrecht met de dorpen Mijdrecht, Vinkeveen en Wilnis.

Tabel 3.7 Bedrijfsstructurele kenmerken

Bedrijfs- omvang in sbe	Totaal	Aantallen bedrijven met ... are								
		Tuinbouw			Bloementeel			Tuinbouw onder		
		o. grond			o. grond			glas		
	tot	10-40	40	tot	10-40	40	tot	10-40	40	
	10		e.m.	10		e.m.	10		e.m.	
10 - 60	22	15	-	7	15	7	-	15	7	-
60 - 120	147	-	124	23	23	101	23	-	147	-
120 - 180	116	-	53	63	-	63	53	-	101	15
180 - 240	23	8	15	-	8	15	-	-	8	15
240 - 300	23	-	15	8	-	15	8	-	-	23
300 - 360	8	-	-	8	-	-	8	-	-	8
360 e.m.	8	-	-	8	-	8	-	-	-	8
	347	23	207	117	46	209	92	15	263	69

Het betreft hier zonder uitzondering gespecialiseerde bloementeelbedrijven waarvan bijna de helft kleiner is dan 120 sbe.

De beschikbare oppervlakte open grond wordt in vele gevallen uitsluitend voor de teelt van opengrondsbloementeel gebruikt. Op alle bedrijven komt glas voor; in bijna 90% van de gevallen is de glasoppervlakte kleiner dan 4000 m².

Tabel 3.8 Bedrijven met opengrondsbloementeel naar aantal van deze gewassen

Oppervlakte o.gr.bl. (are)	Aantal bedrij- ven	Aantal gewassen opengrondsbloemen					
		1	2	3	4	5	tot 6
tot 10	107	62	30	15	-	-	-
10 - 20	117	8	16	31	16	23	23
20 - 30	77	15	23	8	23	8	-
30 - 40	-	-	-	-	-	-	-
40 - 50	31	-	8	8	7	8	-
50 - 100	15	-	-	15	-	-	-
100 e.m.	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	347	85	77	77	46	39	23

De spreiding in aantal gewassen is groter dan in Aalsmeer, doch kleiner dan in de Bollenstreek; van een tendentie van toename van het aantal gewassen bij toenemend areaal opengrondsbloemen kan niet worden gesproken.

Tabel 3.9 Geldopbrengsten per gewasgroep

Gewasgroep	Aantal waarne- mingen	Opp. in ha	Geldopbr. in gulden	
			Totaal x 1000	Per m ²
Trekheesters	31	5,87	143	2,43
Bol- en knolgewassen	409	21,79	1588	7,29
waarvan:				
Narcis	62	4,59	187	4,07
Iris	139	6,59	493	9,49
Lelie	69	2,56	308	12,04
Freesia	54	3,62	250	6,91
Zaai- en pootgewassen	563	35,70	2787	7,81
waarvan:				
Chrysanten	232	20,60	2000	7,28

In het algemeen liggen de geldopbrengsten van de vermelde gewassen niet onaanzienlijk hoger dan in de bollenstreek. Zonder nader onderzoek is geen verklaring hiervoor aan te geven.

3.4 Overig Nederland

In overig Nederland komen nog vele bedrijven voor, waar bloemisterij in de open grond wordt bedreven. De spreiding van deze bedrijven over de diverse provincies blijkt uit het volgende (zie ook tabel 1.2).

Tabel 3.10 Aantallen bedrijven met opengrondsbloementeelt per provincie

	Aantal bedrij- ven	Oppervl. o.gr.bl. ha		Aantal bedrij- ven	Oppervl. o.gr.bl. ha
Groningen	79	1)	Noord-Holland	127	92,3
Friesland	16	1,7	Zuid-Holland	237	64,5
Drenthe	16	8,5	Zeeland	47	26,1
Overijssel	32	2,4	Noord-Brabant	111	39,0
Gelderland	111	18,1	Limburg	47	3,4
Utrecht	47	10,5	Totaal	870	

1) Uitkomst niet betrouwbaar.

Het blijkt dat het merendeel van deze bedrijven is gelocaliseerd in Noord- en Zuid-Holland en in Gelderland en Noord-Brabant; in totaal gaat het om + 270 ha opengrondsbloementeelt.

Tabel 3.11 Bedrijfsstructurele kenmerken

Bedrijfs- omvang in sbe	Totaal	Aantal bedrijven met are								
		Tuinbouw			Bloementeelt			Tuinbouw onder		
		o. grond			o. grond			glas		
		tot	10-40	40	tot	10-40	40	tot	10-40	40
10		e.m.	10		e.m.	10		e.m.		
10 - 60	205	79	32	94	111	79	15	189	16	-
60 - 120	237	-	64	173	64	110	63	79	158	-
120 - 180	174	46	80	48	63	111	-	31	64	79
180 - 240	79	15	48	16	32	47	-	-	16	63
240 - 300	63	16	32	15	16	32	15	-	16	47
300 - 360	32	-	-	32	-	-	32	16	-	16
360 - 420	32	-	16	16	-	32	-	-	16	16
420 e.m.	48	-	16	32	-	32	16	-	16	32
	870	156	288	426	286	443	141	315	302	253

Ook in deze groep is ruim 50% van de bedrijven kleiner dan 120 sbe; in vergelijking met andere gebieden zijn er evenwel ook relatief veel grotere bedrijven (300 sbe en meer). Dit zal mede veroorzaakt zijn doordat ook het Westland tot deze groep is gerekend. Het gebruik van de beschikbare grond voor bloementeelt is beperkt, zoals ook uit de volgende tabel blijkt; de helft van de bedrijven heeft minder dan 10 are (tabel 3.12).

Tabel 3.12 Gebruik van de open grond voor bloementeelt

Beschikbare opp. open grond (are)	Aantal bedrij- ven	Gebruik van de open grond (are)					
		tot 10	10-20	20-30	30-40	40-50	50 e.m.
tot 10	111	111	-	-	-	-	-
10 - 20	111	80	31	-	-	-	-
20 - 30	142	63	32	47	-	-	-
30 - 40	48	16	16	-	16	-	-
40 - 50	95	32	-	32	-	31	-
50 - 100	142	79	47	-	16	-	-
100 - 200	142	47	16	15	-	-	64
200 e.m.	79	-	32	-	-	15	32
	870	428	174	94	32	46	96

Tabel 3.13 Bedrijven met opengrondsbloementeel naar aantal gewassen

Oppervlakte bl. o. gr. (are)	Aantal bedrijven	Aantal gewassen opengrondsbloemen					
		1	2	3	4	5	6 e.m.
tot 10	264	238	79	16	15	16	-
10- 20	221	111	110	-	-	-	-
20- 30	111	46	17	16	-	-	32
30- 40	32	-	32	-	-	-	-
40- 50	47	16	-	15	16	-	-
50-100	32	-	-	16	16	-	-
100 e.m.	63	-	47	-	16	-	-
Totaal	870	411	285	63	63	16	32

Op 8 % van de bedrijven worden niet meer dan 2 gewassen opengrondsbloemen geteeld, er is geen tendentie dat bij toenemende oppervlakte opengrondsbloemen meer gewassen voorkwamen.

Tabel 3.14 Geldopbrengsten per gewasgroep

Gewasgroep	Aantal waarne- mingen	Opp. in ha	Geldopbr. in guldens	
			Totaal x 1000	Per m ²
Trekheesters	95	51,57	1437	2,79
Bol- en knolgewassen	648	84,82	3600	4,24
waarvan:				
Gladiool	174	44,72	872	1,55
Iris	63	3,96	219	5,52
Zaai- en pootgewassen	1092	133,31	6268	4,70
waarvan:				
Chry sant	570	70,68	3746	5,30

De spreiding in opbrengsten bij eenzelfde gewas blijkt zeer groot te zijn. Dit geldt met name voor de gladiolen. Bij dit gewas is het denkbaar dat slechts een deel van de bloemen is verkocht, bij partijen die "om de knol" werden geteeld.

Verder kan bij deze groep worden opgemerkt, dat drie van de vier bedrijfshoofden bloementelers zijn, 18% is groenteteler en 8% bollenteler. Op 12% van de bedrijven komt nevenactiviteit voor

in de vorm van handel in bloemisterijprodukten. Bij deze bedrijven is het merendeel van de afzet rechtstreeks op particulieren of de markthandel gericht; bij de andere zeer overwegend op de veiling.

De leiding van de bedrijven is in 85% van de gevallen één-hoofdig; meerhoofdige leiding komt alleen bij de bloementelers voor.

3.5 Niet agrariërs

Bij deze groep is geen beperking opgenomen in de oppervlakte opengrondsbloemeteelt, zoals bij de voorgaande groepen. Het gaat hier om 186 bedrijven, overwegend bloemist-winkeliers, en voorts veel hoofdberoepen in de sfeer van hoveniers, tuincentrum en ambulante handel. Voorts heeft 10% een beroep in loondienst en 5% een niet-agrarisch zelfstandig hoofdberoep.

Tabel 3.15 Bedrijfsstructurele kenmerken

Bedrijfs- omvang in sbe	Totaal	Aantallen bedrijven met are					
		Tuinbouw open grond		Bloemeteelt open grond		Tuinbouw onder glas	
		tot 10	10 e.m.	tot 10	10 e.m.	tot 10	10 e.m.
10- 60	107	62	45	71	36	98	9
60-120	44	-	44	36	8	36	8
120-180	26	-	26	9	17	-	26
180-240	9	9	-	9	-	-	9
	186	71	115	125	61	134	52

De bedrijven zijn overwegend klein tot zeer klein, 80% is kleiner dan 120 sbe en bijna 60% kleiner dan 60 sbe. Van deze laatsten hebben er 18 een areaal bloemeteelt in de open grond van 40-50 are en 18 tussen 10 en 15 are. Alle bedrijven in deze sub-groep hebben glas, zeer overwegend minder dan 1000 m². Ook bij de andere categorieën is slechts een deel van de oppervlakte open grond voor de bloemeteelt in gebruik. Aan deze 79 bedrijven hebben er 43 ook glas, 9 tussen de 3000 en 4000 m², 18 tussen 2000 en 3000 m² en 16 tussen 1000 en 1500 m².

Alle bedrijven hebben één-hoofdige leiding, behalve waar het bedrijfshoofd een niet-agrarisch zelfstandig hoofdberoep uitoefent.

Tabel 3.16 Bedrijven met opengrondsbloementeel en aantal van deze gewassen

Oppervlakte bl.o.gr.	Aantal bedrij- ven	Aantal gewassen opengrondsbloemen					
		1	2	3	4	5	5 e.m.
tot 10	106	71	9	26	-	-	-
10-20	44	26	9	9	-	-	-
20-30	9	-	-	-	-	-	9
30-40	-	-	-	-	-	-	-
40-50	18	-	-	-	-	18	-
50 e.m.	9	-	-	-	-	-	9
Totaal	186	97	18	35	-	18	18

Op de helft van de bedrijven komt slechts één gewas voor, doch dit heeft betrekking op kleine oppervlakten opengrondsbloementeel. Bij toenemende oppervlakte neemt het aantal gewassen eveneens toe.

Tabel 3.17 Geldopbrengsten per gewasgroep

Gewasgroep	Aantal waarne- mingen	Opp. in ha	Geldopbrengsten in guldens	
			Totaal x 1000	Per m ²
Trekheesters	18	0,58	4	0,69
Bol- en knolgewassen	186	10,24	365	3,56
Zaai- en pootgewassen	301	19,27	226	1,75
waarvan: Chrysant	124	14,76	232	1,57

De opbrengsten van zaai- en pootgewassen zijn zeer laag vergeleken bij die in de andere groepen/gebieden. Aan de betrouwbaarheid van de gegevens moet worden getwijfeld.

Bijlage 1. Bloemisterijgewassen in de open grond, arealen, aantallen bedrijven en gemiddelde oppervlakte per bedrijf, per provincie, in 1973 t/m 1976

Provincie	1973			1974			1975			1976		
	Opp. in ha	Aantal bedrijven	Gem.opp. in m ²	Opp. in ha	Aantal bedrijven	Gem.opp. in m ²	Opp. in ha	Aantal bedrijven	Gem.opp. in m ²	Opp. in ha	Aantal bedrijven	Gem.opp. in m ²
Groningen	9,1	58	1490	9,4	60	1570	9,0	56	1600	9,0	55	1673
Friesland	9,4	49	1925	7,0	45	1555	6,3	37	1720	8,8	35	2506
Drenthe	11,3	50	2270	11,5	54	2145	9,9	47	2115	11,3	43	2635
Overijssel	18,7	79	2365	17,4	65	2670	19,3	64	3015	15,0	65	2314
Gelderland	63,8	415	1540	69,7	414	1680	72,2	404	1790	70,5	426	1655
Utrecht	33,1	132	2510	26,8	99	2705	33,9	109	3110	30,1	103	2922
Noord-Holland	246,4	673	3660	273,3	662	4130	288,3	660	4370	261,8	622	4209
Zuid-Holland	424,2	1574	2695	472,2	1572	3005	505,3	1610	3140	486,1	1474	3297
Zeeland	13,2	54	2445	11,9	48	2475	13,3	51	2600	16,7	55	3035
Noord-Brabant	59,0	222	2660	60,4	217	2790	71,7	230	3115	69,0	225	3066
Limburg	24,7	128	1930	20,2	114	1770	26,5	103	2575	26,2	114	2297
IJsselme.polders	3,7	9	4110	1,9	6	3185	3,2	7	4530	2,3	9	2511
Totaal Nederland	916,6	3443	2660	981,7	3356	2925	1058,9	3378	3135	1006,9	3226	3121

Bron: Meitellingen CBS.

Bijlage 2. De steekproef, samenstelling en verantwoording

1. De populatie

In 1974 kwam op 3356 bedrijven bloementeelt in de open grond voor, op basis van de metingen van dat jaar. Voor de enquête is uit deze bedrijven een steekproef getrokken, rekening houdende met:

- a. hoofdberoep ondernemer (agrarisch of niet-agrarisch)
- b. regionale concentraties van de opengrondsbloementeelt
- c. oppervlakte opengrondsbloementeelt per bedrijf.

Ad a. Op het totaal van 3356 bedrijven blijken er 534 te zijn waarvan het hoofdberoep van de ondernemer niet-agrarisch is.

Deze groep bedrijven is in de steekproef apart onderscheiden, overigens met dien verstande, dat bedrijven met een grote bedrijfsomvang buiten beschouwing zijn gebleven. Het bleek nl. dat zich in deze groep zeer overwegend bedrijven bevonden (meer dan 300 sbe), behorende tot instellingen, sociale werkplaatsen e.d. die voor enquëtering niet in aanmerking kwamen.

Ad b. Bij de hoofdberoepsbedrijven bleken belangrijke regionale concentraties van opengrondsbloementeelt voor te komen in Aalsmeer, e.o., de zuidelijke bollenstreek (incl. Rijsburg) en in de Veenstreek. Deze drie gebieden zijn in de steekproef apart onderscheiden.

De resterende hoofdberoepsbedrijven zijn samengevoegd tot een groep: "overig Nederland".

Ad c. Ten einde te vermijden dat bedrijven met een te verwaarlozen oppervlakte opengrondsbloementeelt in de enquête zouden worden begrepen, zijn bij de samenstelling van de steekproef voor hoofdberoepsbedrijven oppervlakten van minder dan 5 are opengrondsbloementeelt buiten beschouwing gelaten.

Bovenaangeduide indeling in groepen geeft voor de totale bedrijvenpopulatie het volgende beeld:

Groep	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha) opengrondsbloementeelt
1 Aalsmeer e.o.	305	166
2 Bollenstreek	653	245
3 Veenstreek (incl. Mijdrecht en Wilnis)	394	114
4 Overig Nederland	1470	342
5 Niet-agrarisch hoofdberoep	534	115
Totaal	3356	982

In het vervolg van deze bijlage zullen de onderscheiden groepen steeds met hun nummer worden aangegeven.

De bedrijven die voor de steekproef werden uitgesloten, zijn als volgt over de diverse groepen, naar aantal en oppervlakte opengrondsbloementeelt, verdeeld.

Bijlage 2 (1e vervolg)

Groep	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha) opengrondsbloementeelt
1	19	0,42
2	39	1,20
3	31	0,65
4	173	5,12
5. bedrijven met 300 sbe en meer	20	10,35
Totaal	282	17,74

Als gevolg van de gestelde beperkingen wordt dus 1,8% van de totale oppervlakte opengrondsbloementeelt buiten beschouwing gelaten, en ruim 8% van het aantal bedrijven.

De omvang van de enquête werd op 350 bedrijven vastgesteld. Rekening houdende met de spreidingen in bedrijfsomvang en de oppervlakte opengrondsbloementeelt binnen de groepen, kwam de volgende verdeling tot stand.

Groep	Omvang populatie (aantal bedrijven)	Oppervlakte (ha) opengrondsbloemen	Aantal bedrijven in enquête	Wegingsfactor
1	286	165	64	4,47
2	614	244	93	6,60
3	363	113	47	7,72
4	1297	337	88	14,74
5	514	105	58	8,86
Totaal	3074	964	350	

(Met behulp van de wegingsfactor kunnen de uit de enquête genomen cijfers voor het totaal van de populatie worden omgerekend).

2. De enquête

De enquête op de bedrijven van de steekproef is uitgevoerd door de D.B.H.'s (District Bureau Houders) van de STULM (Stichting Uitvoering Landbouw Maatregelen) en werd gehouden in het najaar van 1975. De laatste ingevulde formulieren werden in februari 1976 terugontvangen. Slechts 2 formulieren werden niet geretourneerd.

Van de retour ontvangen formulieren kon een relatief groot deel niet worden verwerkt. De redenen hiervoor zijn in onderstaande tabel samengevat.

	Totaal-aantal bedrijven	Groepen				
		1	2	3	4	5
1 Geen teelt van snijbloemen meer in 1975 of minder dan 5 are	70	12	20	1	20	17
2 Bedrijf opgeheven	15	2	4	-	1	8
3 Niet commercieel bedrijf	4	-	-	-	-	4
4 Nooit snijbloemen geteeld	14	1	-	-	6	7
5 weigering (incl. niet-terugontvangen)	8	1	2	-	4	1
6 Onbekend	6	3	-	1	2	0
Totaal	117	19	26	2	33	37

Bijlage 2 (2e vervolg)

Opvallend is, dat op veel bedrijven in 1975 geen teelt van opengrondsbloementeel meer voorkwam. Gezien het feit dat, landelijk gezien, het aantal bedrijven met opengrondsbloementeel t.o.v. 1974 nog met 1% toenam (bijlage 1) moet worden geconcludeerd dat zich onder de opengrondsbloementeler een grote groep gelegenheidstelers bevinden.

Als gevolg van het grote aantal niet (meer) van toepassing zijnde gevallen, representeren de verwerkbare bedrijven ongeveer twee derde deel van de populatie en 70% van het areaal daarvan (zie onderstaande tabel).

Groep	Aantallen bedrijven			Wegingsfactor	Uiteindelijk gerepresenteerd	
	in steekproef	uitgevallen	verwerkt		Aantal bedrijven	Oppervlakte opengrondsbloementeel
1	64	19	45	4,47	201	123,52
2	93	26	67	6,60	442	172,53
3	47	2	45	7,72	347	63,37
4	88	33	55	15,82 1)	870	269,68
5	58	37	21	8,86	186	28,65
Totaal	350	117	233		2046	657,75

1) Wegingsfactor bijgesteld daar in deze groep van vier bedrijven in het geheel geen opgave werd ontvangen.

Uiteindelijk representeren de geënquêteerde bedrijven bijna 67% van het aantal bedrijven en 68% van de oppervlakte opengrondsbloementeel van de populatie. Per onderscheiden groep (gebied) zijn de verschillen evenwel groot; vooral in groep 5 is de representatie, door het grote aantal uitgevallen bedrijven, duidelijk verzwakt.

Groep	Populatie		Gerepresenteerd door steekproef		Steekproef in % van populatie	
	Aantal bedrijven	Opp. bloementeel open grond (ha)	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha)	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha)
1	286	165,20	201	123,52	70,3	74,8
2	614	243,66	442	172,53	72,0	70,8
3	363	113,43	347	63,37	95,6	
4	1297	336,85	870	269,68	67,1	80,1
5	514	104,82	186	28,65	36,1	27,3
	3074	963,96	2046	657,75	66,6	68,2

Bijlage 3. Opengrondsbloemeteeltgewassen per groep/gebied, aantal waarnemingen en oppervlakte

	1		2		3		4		5	
	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)
Trekkeesters										
Forsythia	143	3842 1)	-	-	23	201	95	5157	18	58
Prunus	58	1138	-	-	8	386	-	-	-	-
Sering	130	5494 2)	-	-	-	-	-	-	-	-
Bol-, knoigewassen										
Allium	-	-	20	137	8	154	16	47	-	-
Bella donna	-	-	6	132	-	-	-	-	-	-
Dahlia	9	17	33	345	-	-	48	570	35	140
Freesia	-	-	6	40	54	363	48	237	-	-
Gladiaal	4	22	99	3674	23	71	174	4468	35	517
Hyacinth	-	-	-	-	-	-	16	25	9	9
Iris	-	-	73	1020	139	659	79	396	18	91
Ixia	-	-	13	53	-	-	-	-	-	-
Lelie	-	-	20	176	69	258	32	79	-	-
Montbretia	-	-	-	-	15	30	15	16	-	-
Narcis	9	127	81	2738	62	457	94	823	27	47
Nerine	3	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Ornithogalum	-	-	20	300	39	171	-	-	-	-
Tulp	4	7	73	2752	8	31	111	998	43	150
Zaai- en pootgewassen										
Achillea	-	-	-	-	-	-	16	79	-	-
Agapanthus	-	-	-	-	15	86	16	16	-	-
Alstroemeria	4	22	-	-	15	137	-	-	-	-
Artisjokken	-	-	6	79	8	15	32	823	-	-
Aster	4	7	106	831	23	33	47	66	25	105
Blauwe distel	-	-	13	67	-	-	-	-	-	-
Calli-carpus	8	54	-	-	-	-	16	712	-	-
Capsicum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1) Waarvan 39% forceerbaar.

2) Waarvan 41% trekbaar.

Bijlage 3 (vervolg)

	1		2		3		4		5	
	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)	aantal waar- nemingen	areaal (are)
Campanula	9	36	40	174						
Centaurea			20	139	8	77			9	18
Chrysant	36	717	170	1808	240	2057	665	8601	124	1340
Doronicum			13	50			16	9		
Droogbloemen			7	528					36	42
Duizendschoon			80	458	53	92	32	17	52	113
Eremurus					15	25	16	32		
Gypsophilla			13	37						
Helianthus							15	316	9	9
Kalebas							15	791		
Lathyrus			6	40						
Liatriis	18	335	20	172	54	193	63	1675	9	30
Margriet			113	513	31	82				
Monnikskap	4	179	26	90	23	31	16	16		
Pampasgras					8	154	16	9		
Pioenroos	8	40			23	525	47	600	9	9
Primula							16	110		
Protea			13	99						
Pyrethrum							32	81		
Statice	13	119	86	527	39	49	-	-	9	74
Diversen	32	69	52	274			15	199	35	123
Totaal	496	12352	1228	17253	1003	6337	1835	26968	505	2865